

דפקט העדר: איך הרבי הציף גאווה יהודית?

מאיפה רוכשים את האומץ להיות שונה? איך מתגברים על הפחד לחשוב אחרת ממה שנחשב נורמלי ומכובד? מהי הפילוסופיה שמעניקה לכל אחד ואחת את הגאווה להיות נאמן לאורח חייו, לצעוד עם כיפה ברחוב או בעבודה, להקפיד על אוכל כשר ולהפסיק את זמני העבודה לתפילות?

ב"ה | פרשת בשלח | ה'תש"פ

ליהודי תפילין, נערות באותו גיל מבקרות בבתי רפואה ומציעות לנשים להדליק נרות שבת, וזוג צעיר שעוד לא חגג שנה מהחתונה יוצא לבדו ליישוב של השומר הצעיר או לסטריפ הראשי של לאס וגאס כדי להקים שם מרכז יהודי. גם באופן אישי: לא מזמן חזר הילד שלי מהגן, בן חמש בסך הכול, ובידו הזמנה להורי הגן להתוועדות י"ט כסלו. ראיתי שהוא לקח 10 עותקים. הוא הסביר כי לקח מספיק בשביל לחלק לכל השכנים בכניין...

שום מנהיג אחר לא העלה ברעתו גישה כזו. בתוך הקונפליקט בין החיים היהודיים לחיי המעשה, נוצרו שתי שיטות בעם ישראל: היטמעות לעומת הסתגרות. היו כאלו שבחרו להתערב בעולם אבל לשלם בפשרות מסוימות עם הדת, ומנגד, רבים תבעו התנתקות בתוך קהילות מבודדות. המשותף בין שתי הגישות הוא שהם לא האמינו שאפשר להתערב אבל להישאר נאמן לזהות העצמית שלך.

הרבי מליובאוויטש הוא היחיד שתבע מהסידיו לפרוץ אל הוצות הערים החומריות ביותר ושם לצעוד עם כובע ומגבעת ולארגן טקסים המוניים של הדלקת נרות חנוכה ועוד. והשאלה הפשוטה היא מאיפה רוכשים את האומץ להיות שונה? איך מתגברים על הפחד לחשוב אחרת ממה שנחשב נורמלי ומכובד? מהי

תענו בכנות: אתם יוצאים לקניון לקנות בגדים ומתלבטים לאיזו חנות להיכנס. חנות אחת מפוצצת קונים ובחנות הסמוכה שלושה לקוחות. לאיזו תיכנסו? או אתם יושבים כאולם חתונות והמלצר שואל "סלומון" או "דניס"? כל יושבי השולחן ביקשו "סלומון" ואתם אחרונים בשולחן - מה תבקשו?

התשובה ברורה וקוראים לה "אפקט העדר": אנשים הולכים אחרי הרוב. רוב בני האדם יוצאים מנקודת הנחה שהרוב יודע מהו עושה ולכן אם כולם עושים משהו כנראה שהוא הדבר הנכון. לסתם אדם מן השורה אין את היכולת לשקול כל צעד שהוא עושה בחיים ולכן אמת המידה לקבוע מה נורמלי הוא מה שקובע הרוב. כך בדיוק פועל הלחץ החברתי (ראו משל חדר בהערה!).

וכאן בולטת הנהגתו החריגה של הרבי מליובאוויטש. ביום רביעי השבוע, י' שבט, נציין שבועים שנה לעלייתו של הרבי על כס נשיאות חב"ד והדרישה העיקרית של הרבי משלוחיו וחסידיו היא: "היו שונים!". תחיו בתוך הערים התוססות והפעילות בעולם ושם תפגינו גאווה יהודית.

כבר התרגלנו למחזות הללו, אבל נחשוב עליהם שוב: נערים בני 14 עומדים ברחוב דיזנגוף ההומה ביום שישי אחרי הצהריים ומניחים

1. משל עממי: בעיר קטנה הייתה באר מים ממנה שתו התושבים. לילה אחד הגיעה מכשפה רעה והרעילה את הבאר. היא טפטפה שבע טיפות של נוזל מקולל ולחשה: "כל מי שישתה מהמים הללו יהפוך למשוגע".

למחרת שתו כל תושבי העיר ממימיה המורעלים של הבאר וכולם יצאו מדעתם והשתגעו. הם החלו ללכת על ארבע, לצעוק ולעשות תנועות מוזרות עם הפנים. אבל היו שניים שלא שתו: המלך והיועץ שלו. הם ראו מה קרה לכולם ונזהרו לגעת במי הבאר. חלפו כמה ימים וכולם התחילו להתלחש מאחורי גבם: "המלך השתגע. הוא הולך אחרת, הוא מדבר בצורה משונה, הוא כנראה יצא מדעתו. אנחנו לא יכולים להיות נתינים של משוגע! נסלק אותו מכס המלוכה!". הדיבורים התגברו ועוד באותו לילה שתו המלך ויועצו ממי הבאר והשתגעו גם הם.

תושבי העיר שמחו שמחה גדולה ומיהרו לארגן חגיגות לכבוד המלך שהפך להיות נורמלי, כמו כולם...

ויישבו ויחננו לפני פי החירת, בין מגדל ובין הים, לפני בעל צפן, נכחו תחנו על הים. **רש"י**: 'וישבו' - לאחוריהם, לצד **מצרים** היו מקריבים כל היום השלישי, כדי להטעות את פרעה שיאמר: תועים הם בדרך. 'ויחננו לפני פי החירות' - על שנעשו שם בני חורין והם שני סלעים גבוהים וזקופים.

אבן עזרא: 'לפני בעל צפון' - חרטומי מצרים עשו בדבר המזלות צורת נחושת [שתשמור עליהם], שלא יוכל עבד בורח ממצרים לעבור הצורה.

במצוות ה' הוכנס העם הענק לתוך 'מלכודת' צפופה שלא הייתה ממנה כל דרך בריחה. מקדימה הים הגדול ומהצדדים עמדו מונומנטים (מבנים ענקיים) שנודעו למנוע אפשרות בריחה מהמדינה. מצד אחד עמדו סלעים ענקיים שנקראו "פי החירות", מצד אחר עמד האליל שנקרא "בעל צפון" ועמד שם גם "מגדול", שלדעת כמה מפרשים היה מגדל שמירה אימתני.

כמובן, פרעה שמע באיזו פינה בעייתית הם נתקעו ולא פלא שחזרה התאוה להשיב אותם למצרים. הוא יצא לפגוע בהם ואז לא נותרה ברירה חוץ מלפתוח את הים לפניהם. כך שחשיבה פשוטה מלמדת שזה לא שהם נקלעו לצרה ולכן נקרע לפנייהם הים, אלא להיפך: **הקב"ה רצה לבקוע את הים ולכן הכניס אותם בצורה יוזמה לצרה הזו!**

והתמיהה הפשוטה היא למה? הרי 'סוס טוב הוא (לא זה שיוצא מהבוץ אלא) זה שלא נכנס לבוץ'³?

הנה תמיהת האבן עזרא שמות יד, יז: ידעתי כי אין ים סוף בין מצרים ובין ארץ ישראל ואין צורך שיכנסו בים, רק ציווה ה' לעשות בעבור שייכנסו המצרים אחריהם ויטבעו.

האבן עזרא עונה שהנס נועד למשוך את פרעה לתוך המלכודת וכך ייהרגו המצרים במים. אבל זה כמובן לא מספק: וכי היו חסרות דרכים להרוג את פרעה בלי להחריב את הטבע במידה שלא הייתה כדוגמתה? הרי כולנו יודעים עד כמה מייקר ה' את הטבע ולא מחולל ניסים לחינם (ראו בהערה⁴) ואם כן היה יכול לגמור עם המצרים בדרכים פשוטות כמו להרוג את כולם במכת בכורות?

הפילוסופיה שמעניקה לכל אחד ואחת את הגאווה להיות נאמן לאורה חייו, לצעוד עם כיפה ברחוב או בעבודה, להקפיד על אוכל כשר ולהפסיק את זמני העבודה לתפילות?

אנחנו רוצים לבחון את הנושא לאור אחת הסוגיות הכי חשובות בהיסטוריה של עם ישראל: **הצורך בנס קריעת ים סוף**. זה יישמע מוזר, אבל הנס הגדול בהיסטוריה היה למעשה **מיותר!** אותו אירוע בלתי נתפש בו מי הים נעמדו לשתי חומות מימנים ומשמאלם ומיליוני בני אדם צעדו בעומק הים כאילו זה כביש ירושלים-תל אביב - היה חסר צורך.

מאז בריאת העולם אנשים צועדים את הדרך ממצרים למדבר סיני ולהיפך, ממצרים לארץ ישראל ולהיפך, ומעולם לא נזקקו לנס קריעת ים סוף. התורה עצמה מספרת על אברהם ושרה ועל אחי יוסף שצעדו כמה פעמים מהארץ למצרים ועשו זאת בצורה בטוחה על גבי חמורים. שכן הייתה דרך נוח שחצתה את המדבר **בשטח היבשה** בלי להזדקק לאירוע בלתי נתפס כזה.

כאן² תוכלו למצוא מפה אינטראקטיבית המתארת את המסלול המקובל בין מצרים למדבר ולארץ ישראל **ולקמן בעמוד האחרון של השיעור מוצגת מפה נוספת**. בקצרה הדרך נראתה כך: עם ישראל ישב בארץ גושן שנמצאת בקצה הצפוני של מצרים לחופי הים התיכון. בין הים התיכון לים סוף עברה רצועת יבשה ענקית ברוחב 160 קילומטר עליה צעדו ממצרים לתוך המדבר ומהמדבר לארץ ישראל. הרצועה הזו הייתה מספיק רחבה כדי ללכת עליה עם חמורים, גמלים וגם להעביר עליה קונטיינרים. כך שלא הייתה בעיה לחצות את המדבר דרך היבשה ועם ישראל לא היה אמור להזדקק לשום נס דרך הים. [להעיר שלפני 150 שנה כרו את "תעלת סואץ" במקום רצועת היבשה הזו, כדי לחבר בין ים סוף והים התיכון וכך נוצר נתיב מים שמחבר בין אפריקה לאסיה ואירופה. היום חוצים את התעלה על גבי 'דוברות', משטחים שמונחים על המים].

מה שקרה הוא סיבוך לא צפוי: שלושה ימים אחרי היציאה ממצרים, עמוד הענן (שהיה מכשיר הווייז שלהם) הורה פתאום לשוב לכיוון מצרים ולהנות בנקודה הכי בעייתית במדבר **על שפת ים סוף!**. הם הצטוו להכניס את עצמם ביוזמתם לתוך צרה שבהמשך לא הותירה ברירה חוץ מלבקוע את הים.

הנה התיאור הארוך והמדויק בתורה:

1. שמות יד: וידבר ה' אל משה לאמר: דבר אל בני ישראל

2. <https://www.ynet.co.il/articles/0,7340,L-4949593,00.html>

3. **סוס זקן**: אחרי עשרות שנים שיוסף העגלון רכב על הסוס והעגלה, הוא הזדקן והעביר לבנו את עסק העגלונות. חלף חודש ויוסף קרא לבנו להתערכך במצב העסק. להפתעתו הופיע הבן עם שני סוסים צעירים וסיפר כי הוא התפטר משני הזקנים. "מה מצאת בשני הנערים האלה", שאל יוסף בכאב.

"הסוסים הבריאיים האלה", השיב הבן, "יודעים לצאת בקלות מכל שוללית בוץ שייפלו אליה". - "זה ההבדל", נאנח יוסף, "הסוס הזקן שלי לכתחילה לא נכנס לבוץ...".

4. לשון הר"ן המפורסמת (דרשות ח): "הטבע יקר בעיניו ולא ישנהו אלא לצורך הכרחי". שתי דוגמאות בולטות: 1. ה' ציווה את שמואל הנביא ללכת לבית ישי אבי דוד ולמשוח את דוד למלך. שמואל חשש ששואל ישמע ויהרוג אותו ושאל את ה' מה לעשות? אמר לו ה' שיגיד לאנשים שהוא בא לזבוח זבח ולא יספר להם שהוא עומד למשוח את דוד. כעת נחשוב רגע: ה' מעורר את שמואל לומר רק **חצי אמת** ולא מרגיע אותו בכך שיעשה נס וכולם ייפכו עוררים... מכאן שה' מעדיף לפתור בעיות ככל האפשר בדרכי הטבע מאשר נס.

2. כאשר האישה השונמית בכתה לאלישע שבעלה מת והשאיר אותה עם חובות רבים, הוא הורה לה לקחת כלים ריקים ולשפוך לתוכם מכו השמן הקטן שהיה לה בבית, והיא שפכה ושפכה ומילאה את הכדים ועדיין השמן בכד לא נגמר. וכאן עולה שאלה פשוטה: אם ברור שכמות השמן הייתה ניסית, למה הייתה צריכה לשפוך מתוך כד שהיה לה בבית? הרי אלישע היה יכול למלא את הכדים עם שמן מהשמים? מכאן שככל שאפשר למעט במעשה ניסים - מוטב להימנע.

הנס הראשון הוא זה:

שמות רבה כא, י: דרש רבי נהוראי: הייתה בת ישראל ער- ברת ביים ובנה בידה ובוכה, ופושטת ידה ונוטלת תפוח או רימון מתוך הים ונותנת.

כך שקריעת הים הייתה נס בשיטת 'הכול כלול'... בעודם צועדים בעומק היבשה שבתוך הים, המתינה להם גם ארוחת ערב. האדמה פעלה בזריזות ובתוך שניות הוציאה עצים שהעניקו תפוחים בשלים.

ולא צריך להיות מפרש כדי לתמוה מה רוצה המשנה לומר? האם נס קריעת ים סוף כשלעצמו אינו מספיק שגם נדרשו עצים שיצמחו בתוך שניות ויוציאו תפוחים להתפנק?!

עוד שאלה: נוסח ההגדה של פסח מספר על עוד נס מעניין שאירע בעת קריעת הים. בקריאת ההגדה אומרים את הודאת "דיינו", בה מונים 15 ניסים עצומים שאירעו לאבותינו. בין כל הניסים המופלאים מזכירים אחד שאירע בעת קריעת הים:

הגדה של פסח: אילו הוציאנו ממצרים ולא עשה בהם שפ- טים - דינו... אילו קרע לנו את הים ולא העבירנו בתוכו **בחרבה** - דינו... על אחת כמה וכמה טובה כפולה ומכופ- לת למקום עלינו שהוציאנו ממצרים ועשה בהם שפטים... וקרע לנו את הים והעבירנו בתוכו בחרבה.

אנו מייחדים הודאה לקב"ה על כך שלאחר שהעמיד את מי הים לשני חומות, הוא **ייבש את קרקעית הים וכך צעדנו ברגליים יבשות** בלי לשקוע בבוץ רטוב ממי הים.

אבודרהם: ולא העבירנו בתוכו בחרבה - אלא במעט מים או טיט, אבל הם הלכו ביבשה בתוך הים.

וכל אחד עומד המום: האם זה הנושא הכי חשוב להודות עליו?! האם בין הניסים העצומים שמוזכרים בנוסח "דיינו" ולא נודעו כמותם עד היום כמו יציאת מצרים, קריעת ים סוף, מתן תורה ובניית בית המקדש, חשוב לציין שלא התלכלכנו בבוץ?! האם העבדים שבורי הגב שברחו ממאתיים שנות שעבוד וראו את השובים טובעים במים לעיניהם, הצליחו לשים לב האם הנעליים התלכלכו בבוץ?! וכי האומללים שיצאו ממחנה ההשמדה אושוויץ עם שחרורו בינואר 45, בחודש החורפי והמושלג בשנה - הבחינו האם האדמה יבשה או בוצית?!

ליקוטי שיחות ג/1016: צריך להבין מה גודל המעלה כזה שהעבירנו בחרבה ולא במעט רפש וטיט? בפרט ששאר המעלות טובות שחושב כאן הן נפלאות ביותר כמו יציאת מצרים, קריעת ים סוף, מתן תורה, כניסה לארץ ישראל ובניין בית הבחירה ואיזה תפיסת מקום יש לגבי המעלות הללו מה שהעבירנו בחרבה בלא תערובת מעט רפש וטיט?

יתירה מכך וזאת תמיהה עצומה: תוספות במסכת ערכין מחדד הבנה מפתיעה לגבי מה שקרה שם. התפיסה הבסיסית אצל כולנו היא שבני ישראל ירדו את הים מצידו האחד ועלו מצידו השני בעומק המדבר וכך התקדמו בדרכם. אבל זאת טעות: תוספות מוכיח מהגמרא כי בני ישראל **עלו מהים באותו צד שירדו אליו**. הם נכנסו אל המים ואז עשו בתוכם חצי עיגול, סיבוב של 180 מעלות, **ועלו בחזרה באותה גדה שיצאו ממנה**. כך שקריעת הים **לא קידמה אותם בדרכם**.

כך מוכיח התוספות מדברי הגמרא הבאים:

ערכין טו, א: אמר רב הונא ישראל שבאותו הדור מקטני אמונה היו... דכתיב (תהלים קי): 'וימרו על ים ביים סוף ויושיעם למען שמו' - מלמד שהיו ישראל ממרים באותה שעה ואומרים כשם שאנו עולים מצד זה כך מצרים עולים מצד אחר. אמר הקב"ה לשר של ים: פלוט אותם ליבשה ויראו ישראל שמתו. מיד פלטן ליבשה דכתיב 'וירא יש- ראל את מצרים מת על שפת הים'.

ואולם תוספות אינו מכין: אם עלו מהים בצידו השני בעומק המדבר, למה חששו לפגוש שם את המצרים? איך יגיעו לשם? הרי זה בקצה ההפוך מגבול מצרים? לכן מוכיח תוספות כי הם הלכו בתוך הים בנתיב מעגלי ועלו בחזרה לאותה הגדה במדבר ולכן חששו שהמצרים מחכים להם ביציאה, והיה הקב"ה מוכרח להראות להם את המצרים מתים.

תוספות שם: יש לתמוה איך היו ישראל באותו הדור כל כך מקטני אמנה שסברו שכך יעשה הקב"ה נסים למצרים להעבירם מארצם לארץ ישראל והיינו שיפגשו את המצ- רים בגדה השנייה של הים שהייתה רחוקה ממצרים וקרובה לארץ ישראל? ... אלא שלא עברו הים לרוחבו מצד זה לזה, שאם כן היו ממהרים ללכת אל ארץ ישראל, אלא עברו ביים לאורך הים עד **שפנו למדבר לצד אחד וחזרו בחצי עיגול לצד שממנו ירדו**... וזה 'כשם שאנו עולים מצד זה ובאנו למדבר כך מצרים עולין מצד אחר מן המדבר וירדפו אחרינו'. (ראו כאן מפה לגישת התוספות, ואינני אחראי לתוכן הביאור שם).

והקושייה מתחזקת ומתעצמת: לשם מה נועד הנס העצום של קריעת הים?

ב. בנוסף לשאלה המרכזית אודות הצורך בעצם קריעת הים, עולות תמיהות חזקות נוספות: המשנה בפרקי אבות מחדשת דבר שלא כתוב במפורש בתורה:

2. אבות ה, ד: עשרה ניסים נעשו לאבותינו במצרים ועשרה על הים.

כשם שמכות מצרים כללו עשרה ניסים, כך קריעת הים הייתה מלווה בעשרה ניסים מופלאים שונים.

הכרח אפוא לקשור את הקצוות ולפענח את המסר העמוק שעבר דרך קריעת הים. ברור שהמטרה הייתה הרבה יותר מהריגת המצרים, אלא לחולל שינוי מהותי בתפיסת המציאות של היהודים.

ג. האברכנאל מיישב בפשטות את המטרה בקריעת הים: לחולל **נס תקשורתי**. היעד בקריעת הים היה לתפוס את כותרות העיתונים בעולם במטרה להכין את שבע האומות שיושבות בארץ ישראל לקראת העם הפלאי שמתקרב אליהם ממצרים.

עשר המכות שהתחוללו במצרים נערכו תחת איפול תקשורתי. מצרים הייתה סגורה מאחורי מסך של צנזורה ואיש לא ידע מה קורה שם. משהו כמו ההפגנות האלימות באיראן שאיש אינו יודע כמה נטבחים שם למוות... ולכן חולל הקב"ה נס מופלא **במדבר הפתוח**, מקום בו מסתובבים מטיילים וסוחרים מכל העולם וכך ייחשפו כולם לפלא הנקרא עם ישראל.

שתי ראיות לדברי האברכנאל: א. שירת הים מאריכה לתאר את האפקט המבהיל שהיה לנס קריעת הים על **תודעת האומות**, "אז נבהלו אלופי אדום אילי מואב יאחזמו רעד נמוגו כל יושבי כנען תפול עליהם אימתה ופחד". ב. ארבעים שנה לאחר קריעת הים, בתום תקופת הנדודים במדבר, שלח יהושע בן נון שני מרגלי חרש ליריחו. הם נכנסו לבית רחב ולפתע נשמעו דפיקות עזות בדלת. שומרי העיר הבחינו בהם ודרשו לקבל אותם לחקירה. להפתעת המרגלים, רחב הורתה להם להתחבא בעליית הגג ושקרה לשומרים כאילו הם עזבו את הבית.

המרגלים שאלו אותה למה מסכנת את חייה? והיא ענתה: "כי שמענו את אשר הוביש ה' את מי הים מפניכם". עדיין אינני יכולה להשתחרר ממה שהתרחש לפני ארבעים שנה בקריעת הים ולכן אני בטוחה כי אתם תגשימו את כל היעדים שלכם ותכבשו את יריחו.

3. אברכנאל: בחר הקב"ה להמית הנשאר למצרים באופן הנפלא הזה... כדי לעשות בפרעה ובמצרים מכה **מפורסמת לכל האומות**, כי על ידי נס קריעת ים סוף, נכבשה **כל ארץ כנען לפני ישראל**. כמו שנאמר בשירת הים 'שמעו עמים ירגזון חיל אחז יושבי פלשת'. וכן אמרה רחב הזונה: 'ידעתי כי נתן ה' לכם את הארץ... כי שמענו את אשר הוביש ה' את מי הים בפניכם'.

ואולם אנו רוצים לטפס אל נעלה ועמוק אודות המשמעות הנפשית והתודעתית של קריעת הים. בשלוש שיחות שונות בנושא אורג הרבי מליובאוויטש מסכת שלמה ומאחדת.

ד. הגמרא מספרת סיפור מעורר השראה על ימי השקיעה של ירושלים, ימי החורבן הנוראיים בהם ירושלים הפכה לגיא הריגה: אדריינוס האכזר גזר לחרוש את ירושלים ולשטח את אדמתה. הוא גזר את גזירות השמד שאסרו התקהלויות דתיות והקריב למוות את עשרת הרוגי מלכות. בראש העם עמד אז התנא רבי עקיבא ולמרות שידע שהוא עומד בראש רשימת המבוקשים, המשיך וכינס תלמידים ללמוד את התורה שבעל פה.

פעם נכנס ליישיבה סוחר בשם פפוס בן יהודה ולא הבין מה הולך לנגד עיניו. וכי רבי עקיבא רוצה להתאבד ח"ו? החיים שלו אינם יקרים לו?! האם איננו מבין שהוא גוזר על עצמו מוות בייסורים (כפי שקרה בסופו של דבר)? רבי עקיבא ענה לו במשל: פעם עמד השועל על שפת הים ורצה לדוג דגים לארוחת ערב, אבל השועל לא יודע לשחות ואינו יכול להוציא את הדגים מהמים. מה עשה? השועל הוא ערמומי ומתוחכם וניסה לפצות על חוסר הידע שלו בשחייה באמצעות מלכודת אחרת. הוא נעמד על שפת הים והציע לדגים להצטרף אליו לטיול נחמד בעיר וככה יהפכו להיות חברים טובים. הוציאו הדגים את הראש מהמים ואמרו לו: האם אתה נחשב לערמומי שבין החיות? הרי אתה הטיפש מכל החיות. אם נצא רגע אחד מהמים - נמות ולא תהיה למציאותנו כל ערך.

אמר רבי עקיבא לפפוס: גם אני בא מהמים, גם אני מוצא משמעות לחיי באמצעות לימוד התורה, כמו שנאמר 'כי הם חיינו ואורך ימינו', ואם אוציא רגע את הראש מהמים - אעזוב את התורה, במילא אמות ואאבד משמעות. אז מוטב למות לפחות בעבור דברי תורה.

הסיפור מעורר שאלה פשוטה: מה הייתה המטרה בו? למה רבי עקיבא הביא משל רחוק ומפולפל ממים ודגים? הרי היה יכול לומר לו בפשטות: בשבילי התורה היא כמו חמצץ או כמו מים לשתייה, אם רגע אחד יחסמו לי את דרכי האוויר או ימנעו ממני לשתות - אני אמות. ובשביל מה היה צריך רבי עקיבא הענק את המשל שנראה כמו סיפורי ילדים?

לפי התפיסה החסידית, רבי עקיבא העביר לפפוס מסר מהמם שהוא גם ההסבר הממצה לתופעת קריעת ים סוף: רבי עקיבא אומר לפפוס כך: תשמע אדוני, אנחנו אולי נראים כמו יצורים של יבשה, אבל תדע לך שכולנו יצורים ימיים כמו הדגים.

מה ההבדל הבסיסי בין היבשה לים? הים הוא **עולם האחדות**. בים יש רק מציאות אחת: המים. צורת הקיום של יצורי הים היא כזו שהם זקוקים להיות צמודים למקור חיותם ואם יתנתקו רגע מהמים - הם יפסיקו לחיות. בים אין אשליות: צורת הקיום היא כזו שבה יודעים מי ברא אותם ומה מקור חיותם.

היבשה, לעומת זאת, היא **עולם הפירוד**. היבשה היא עולם האגו, כאן כל אחד חותר להיות הכי הפוך מיצורי הים: להיות **עצמאי**, להפגין את הייחודיות שלו ואת מה שמבטא את האישיות הפרטית העצמית שלו. אם הים זה עולם האחדות, היבשה היא רשות הרבים, עולם הנפרדות והמחלוקת.

ואולי לכן 'כשעצובים הולכים לים', כי העצב נובע מהרגשת הבדידות ואילו הים מעניק תחושת חיבור למשהו. אולי לכן כשנסערים מרוב מתח והראש מסוחרר מרוב אינטרסים סותרים הולכים לים, כי הים משרה תחושת אחדות פשוטה שבה יש רק רצון אחד פשוט: לחיות ולהיות קרובים.

אומר רבי עקיבא לפפוס: תבין, כשאנחנו חיים ביבשה, נרמה לנו כאילו אנחנו עצמאיים, כאילו אפשר לחיות לשם כסף וכבוד ולעזוב את התורה, אבל תדע לך שכולנו יצורים ימיים: האמת היא שיש מקור אחד שברא את כולנו וכולנו זהים ושווים לגביו.

עכשיו אפשר להבין את המטרה העמוקה בנס קריעת הים: הנס נועד להיות הצעד האחרון בגאולת מצרים - אבל בדרך הפוכה ממכות מצרים. ננסה לתאר את ההרגשה בליבם של היוצאים

בעיניו למקום של גילוי אלוקות.

באותה דרך מבאר הרבי את שתי השאלות הנוספות שהעלינו: א. מפני מה אירע נס מופלא של צמיחת אילנות פורחים בתוך המים? אלא (ליקוטי שיחות ג/972) זאת הייתה הדרך של הבריאה לעשות שלום עם ישראל. הבריאה כולה, על כל רכדיה וחלקיה, אמרה שירה וחגגה את ההארה האלוקית שהתעוררה בה.

ב. אפשר להבין מהו הנס בכך שהמים הפכו לחרבה והם לא הלכו אפילו במעט בוץ. קרקע בוצית היא יבשה שמעורבת עם מים, ובמובן הפנימי הדבר מסמל שהים **נותר נפרד מהיבשה**. המים לא התערבו לחלוטין בתוך היבשה עד שהתייבשו לגמרי. אם נשווה זאת לעבודת האדם, זה אדם כזה שידע שיש ים אלוקי, נניח בשעת התפילה או שיעור החסידות הוא מתעלה לחשיבה כזו - אבל התודעה הזו נפרדת מחיי המעשה היום-יומיים שלו.

ועל כך אנחנו מייחדים הודאה לקב"ה: אילו העברת אותנו בתוך בוץ, זאת גם מדרגה לא פשוטה. הלוואי ונזכה לצורת הסתכלות כזו, שהשכל יודע בשעת התפילה שיש ים ורק אינו מצליח להביא אותו לחיי המעשה. ואולם ההודאה היא כפולה ומכופלת שהקב"ה לא הסתפק במעמד ומצב כזה אלא העביר אותנו בחרבה - ביבשה מוחלטת - ובכך העניק לנו את הכוחות לאחד לחלוטין בין התודעה ובין החיים ולהתקיים באמצע היום בגישה כזו שאין עוד מלבדו.

ליקוטי שיחות 1016: וזהו 'אילו קרע לנו את הים והע- בירנו ברפש וטיט - דיינו', קריעת הים באופן שנשאר חלק מהמים במציאות מים שזהו עניין רפשי וטיט, מורה אשר אף שנהפך הים ליבשה, מכל מקום לא כל הטוב התגלה אלא יש עדיין אחיזה ומציאות הרע באותו מקום, כמו הבינוני לאחר שעת התפילה. וגם על זה אומרים 'דיינו'. כי לאחר שהיו משוקעים במ"ט שערי טומאה, לעבור למדרגת ביינוני זו עלייה נפלאה. ואולם 'כמה מעלות טובות למקום עלינו - שהעבירנו בחרבה (היבשה) ונתנו לו את הכוחות להפוך את הרע כולו לטוב, ולא רק במעשה בפועל כי אם גם בפנימיות.

אחרי תפיסה מעוררת השראה כזו, נדמה שכבר אין צורך להסביר איך הרבי מליובאוויטש מקנה אומץ לחסידיו ולכל יהודי. אם נתרגם את הרעיון למילים פשוטות הוא: אין מה להתפעל מהרוב, כי **אנחנו הרוב**. הגישה היהודית מייצגת את מה שחושב הרוב בעצמו. לא נדרש אלא חיוך ואהבה לזולת ובקבוק לחיים כדי שיתגלה היופי שיש בכל יהודי.

לפעמים נדמה שיש אי אלו מחלוקות בתוך עם ישראל, אבל זה

ממצרים: היא הייתה כאובה ונוראה. הם אמנם יצאו כמנצחים, אבל ההרגשה הייתה עלובה: **כולם נגרנו**. הם היו רדופים בתוך עולם אכזר, אנטישמי, כפוי טובה, שאין דרך לשרוד בו לולי הנסים מלמעלה.

ואדם עם תחושה של רדיפות ואויבות אינו יכול לקבל את התורה ולהתחיל את החיים. הוא פוחד מהם ורואה בהם אויב. הצעד של קריעת ים סוף נועד לעשות את הדבר ההפוך **ולהתחיל שלום בין ישראל ובין העולם**: הנס של קריעת הים נועד לומר: חוץ ממצרים, העולם בכללותו אינו נגרנו. להיפך, העולם בעומקו הוא עולם המים בו ישנה מציאות אחת פשוטה שמחיה ומקיימת את כולם.

כאשר מי הים הזדקפו לשני חומות ובני ישראל הלכו בתוכם ביבשה, הם פתאום הבינו שגם **היבשה היא ים**. שגם החיים העצמאיים והמנותקים הם בסך הכול ההיבט הגלוי של המציאות, אבל מתחת לפני הכול רוטט עולם שלם של קדושה שמתאווה לשוב למקורו. לרגע אחד התברר כי **אנשים שונים ממה שהם נראים**. מאחורי החזות הגסה של האגו, פועלים יצורים שמתחננים לאמונה.

אם יציאת מצרים נועדה להוציא את העם ממצרים, קריעת הים נועדה לסיים את התהליך ולהוציא את **מצרים מישראל!** קריעת הים נועדה להוציא יהודי מתוך הגלות הפנימית, התודעתית, הרואה את העולם כאויב נורא שאי אפשר לו.

התפיסה הזו היא בדיוק משפטי חז"ל המוכרים: "ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי הכוהן". או המשפט בשירת הים "זה אלי ואנוהו" - שפירושו שבני ישראל ראו את השכינה עד שהיו מסוגלים להצביע: **"זה אלי"**. שכן קריעת הים חיברה בין העולם הנסתר של המים ובין העולם הגלוי של היבשה ואפשרה לעין לראות את מי שאי אפשר לראות ולשמוע את מה שאי אפשר לשמוע.⁶

ליקוטי שיחות ג/879: בעבודה הרוחנית של יציאת מצרים ישנם שני שלבים: ההתחלה ביציאת מצרים והגמר בקריעת ים סוף. לכל לראש צריך לצאת מהמצרים וההגבלות של הנפש הבהמית, ולמרות שהיצר הרע ופרעה נאבקים לכלוא אותו בתוך חומות של מיצרים, הוא מתייצב בתנועה של קבלת עול מלכות שמים. ואולם עבודה כזו מבוססת על מאבק וכניעות ואין בה **תענוג והנאה**, וההעלם של העולם עלול להחשיך את האור של הנפש האלוקית.

ולכן חייבת להיות העבודה שמביא ליציאה מושלמת ממצרים: קריעת ים סוף, 'הפך ים ליבשה'. זאת אומרת **שהכוח האלוקי שמכוסה בתוך הבריאה, ים, הופך להיות גלוי כמו היבשה**. וכאשר הוא פועל בעצמו צורת חיים כזו, שהוא רואה את הכוח האלוקי הפנימי המחיה כל דבר, הוא יוצא לחלוטין ממצרים. אדרבה, העולם הופך

6. **ביאור השם "משה"**: לפי זה מבאר רבינו הזקן בתורה אור את השם "משה". שהרי השם הזה ניתן על ידי **בת פרעה** וההורים שלו קראו לו בשם אחר? אלא השם "משה" מבטא את העובדה ש"מן המים משיתיהו", ש"משה היה יצור ימי" ואף פעם 'לא יצא מן המים'. כלומר: אף פעם לא התנתק מהתודעה הרוחנית המנהלת את הטבע.

החלק החיצוני של היבשה, אילו נשכיל לצלול פנימה ולגלות את הים שמתחת היבשה - נראה את עולם המסתורין הגדול שמתחת למים אשר ממתין ומצפה לגאולה. בהערה⁷ הובא סיפור מיוחד במינו כדוגמה לכך.

נותר רק לבקש שנזכה מיד ממש לקיום הייעוד "ומלאה הארץ דעת את ה' כמים לים מכסים.

7. תנועת הנוער "בני ברית" היא אחד הארגונים היהודיים הוותיקים בארצות הברית. בחנוכה תשכ"ח קיים הארגון כנס נוער בן שלושה ימים במינסוטה ומארגני הכינוס פנו אל הרב משה פלר, אז שליח צעיר של הרבי מליובאוויטש, להיות אחד משלוש הנואמים לפני בני-הנוער.

זה היה כחצי שנה אחרי מלחמת ששת הימים, עת הכריז הרבי על 'מבצע תפילין' וקרא לזכות את המוני ישראל במצווה זו והרב פלר הגה רעיון: רובם של בני הנוער שישתתפו בכינוס לא ראו תפילין מימיהם וזאת ההזדמנות להציע להם את המצווה. ביום הראשון של הכינוס העמיד הרב דוכן תפילין בחצר וביקש מהנהגלה לשלב את הנחת התפילין באופן רשמי בתוכנית היום השני.

אבל מהיכן ישיג זוגות תפילין עבור מאתיים בני נוער? הוא התקשר למזכירות הרבי וכעבור כמה דקות נמסר כי הרבי ישלם בעצמו תמורת כל הזוגות שימצא. הרב פלר הפעיל לחץ על הסופרים בניו יורק והשיג 130 זוגות תפילין עם שני בחורים שיבואו לסייע לו. ביום השני של הוועידה ישבו מאתיים הנערים במקומותיהם, הרב פלר ביקש ממנהל הארגון להפשיל את שרוולו וכרך את הרצועות סביב זרועו, בעוד הנערים מביטים בהם ועושים כך בעצמם. לאחר ההרצאה מיהר לדווח למזכירות הרבי, כשהוא שש ושמה מההישג היוצא מן הכלל שהגיע אליו.

בעודו משוחח בטלפון שמע פתאום קול שקט: "מה יהיה מחר?" הרבי היה על הקו וביקש לדעת מה יהיה עם הנחת התפילין ביום השלישי של הוועידה? הרב פלר ענה כי הוא חשש למתוח את החבל יותר מדי. הרבי הגיב ש"החשש במקרה הזה אינו שייך" והעביר לו ארבע הוראות: 1. לבקש מהנהלת הכינוס לשלב זאת בצורה רשמית גם למחרת. 2. להציע לנערים לקנות את התפילין בחצי מחיר ולקחת אותם לביתם. 3. להזמין את נציגי התקשורת לסקר את האירוע. 4. לארגן מעמד הדלקת נרות חנוכה בהשתתפות כל בני הנוער ולעיני התקשורת.

להפתעת הרב פלר, מנהל הארגון השיב בהתלהבות להצעת הרבי. הוא הציע שהארגון ישלם רבע מעלות התפילין וכך הנערים יידרשו לשלם רק רבע מחיר. הנחת התפילין למחרת הייתה מרשימה, וכמותה גם הדלקת נרות חנוכה. התקשורת התלהבה מהמראות והתצלומים פורסמו כמעט בכל עיתון יהודי בשפה האנגלית...

כתיבת הדרשות והשיעורים והפצתם באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי הרבי ברחבי תבל
ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי

ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי

להצלחה רבה בכל ענייניהם
ולעילוי נשמת מרת
שיינא בעשא בתיה בת יוסף דב

השיעור המלא באתר
haravshneor.co.il